

บทคัดย่อ

รายงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นฉบับนี้มีเนื้อหาเป็นศึกษา “ทางเลือกที่เหมาะสมในการพัฒนาคุณภาพกระเทียมบ้านแม่สุริน โดยไม่ใช้สารเคมีทางการเกษตรบ้านแม่สุริน ต.ขุนยวม อ.ขุนยวม จ.แม่ฮ่องสอน” ทำการศึกษาทดลองและเก็บข้อมูลระหว่างเดือนสิงหาคม พ.ศ.2545 ถึง เดือนสิงหาคม พ.ศ.2546

เป็นโครงการที่เสนอโดยชุมชนบ้านแม่สุริน ที่ปลูกกระเทียมเป็นพืชเศรษฐกิจหลักแต่พบว่ามีการใช้สารเคมีทางการเกษตรเพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ ซึ่งก่อให้เกิดผลกระทบตามมาหลายด้านจากเรื่องที่ใกล้ตัวมากที่สุดคือ ต่อสุขภาพ ต่อต้นทุนการผลิต และส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศน์หรือสิ่งแวดล้อมอื่น ๆ ตามมา

ชุมชนจึงร่วมกันคิดค้นหาทางเลือกและเทคนิควิธีการที่เหมาะสมเพื่อทดแทนสารเคมีทางการเกษตร โดยกำหนดให้มีกระบวนการคิดค้นหาแนวทางรูปแบบหรือองค์ความรู้ที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นในการแก้ปัญหา ให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเกิดจิตสำนึกและตระหนักในพิษภัยของสารเคมี ตลอดจนให้ความสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพกระเทียม และได้ศึกษาทางเลือกที่เหมาะสมในการพัฒนาคุณภาพกระเทียมด้วยวิธีการเทคนิคการใช้ทางเลือกใหม่ เพื่อทดแทนการใช้สารเคมีทางการเกษตรในปัจจุบัน

กระบวนการทำงานมี 5 กิจกรรม คือ จัดเวทีวิเคราะห์ปัญหาการทำการเกษตรของบ้านแม่สุริน โดยได้จัดลำดับความสำคัญของปัญหา และกำหนดโจทย์วิจัยร่วมกับชุมชน รวมถึงการวิเคราะห์ปัญหาการใช้สารเคมี และสถานการณ์การปลูกกระเทียม จนได้โจทย์วิจัย และวัตถุประสงค์ของโครงการ ที่ชัดเจน รวมถึงการสรรหาทีมงานวิจัย การกำหนดกลุ่มเป้าหมายหลัก – รอง และสร้างความเข้าใจเชิงกระบวนการ

การดำเนินงานเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์โครงการ ได้แบ่งออกเป็น 3 ช่วง คือ ช่วงที่ 1 การทบทวนสถานการณ์ของปัญหา การสืบค้นหาภูมิปัญญาท้องถิ่นและศักยภาพในพื้นที่ แล้วใช้ข้อมูลทั้ง 2 ด้าน มาเป็นฐานในการดำเนินกิจกรรม ช่วงที่ 2 เป็นช่วงปฏิบัติการเพื่อให้สามารถตอบวัตถุประสงค์โครงการ หรือกิจกรรมเพื่อแก้ปัญหา ช่วงที่ 3 เป็นการวิเคราะห์ผลของกิจกรรมที่ทำมาทั้งหมดว่าบรรลุวัตถุประสงค์โครงการหรือไม่ ด้วยเงื่อนไข / ปัจจัยใดบ้าง รวมถึงการวิเคราะห์การบรรลุเป้าหมายของงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น โดยภาพรวมในด้านการพัฒนาคน ด้านการสร้างกลุ่ม / เครือข่าย การแก้ปัญหาเรื่องกระเทียม และการขยายผลในระดับต่าง ๆ

ผลการดำเนินงาน ทั้งหมดนั้นพบว่า ยังมีข้อบกพร่องหลายส่วนไม่ว่าจะเป็นการรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ (ต้นทุนการผลิต) ที่ไม่ค่อยเป็นจริง ทำให้ทีมงานวิจัยนำข้อมูลมาทบทวนแล้วเก็บใหม่ โดยได้ลดจำนวนตัวอย่างลง การนำเสนอข้อมูลต่อชุมชนในวงกว้างเพื่อให้เกิดความตระหนักในปัญหา ยังไม่ค่อยได้ผลนัก การวิเคราะห์เชื่อมโยงข้อมูลเพื่อออกแบบกิจกรรมแก้ปัญหาหรือหาทางเลือกที่เหมาะสม

สม ทำกัน 2 ครั้ง กิจกรรมที่ชุมชนทำยังเป็นแบบงานพัฒนาอยู่และยังไม่สามารถหาวิธีการที่อ้างอิงข้อมูลได้ทั้งหมด

อย่างไรก็ตาม การดำเนินงานทั้งหมดสามารถบรรลุวัตถุประสงค์ของโครงการแต่ยังไม่มีแนวโน้มว่าจะบรรลุเป้าหมายใหญ่ของการปรับเปลี่ยนการผลิตสู่เกษตรกรรมยั่งยืนที่ได้มีรูปแบบ (เกษตรกรที่ร่วมโครงการเลิกใช้สารเคมีทั้งระบบ) ทีมวิจัยได้สรุปทางเลือกที่เหมาะสมในการผลิตกระเทียมคุณภาพของบ้านแม่สุรินไว้ดังนี้

1. คัดเลือกพันธุ์ที่มีคุณภาพเหมาะสมกับพื้นที่ปลูก
2. การปรับปรุงดินให้มีความอุดมสมบูรณ์อยู่เสมอ วิธีการขึ้นอยู่กับสภาพดินเดิมเป็นสำคัญ
3. การใช้สูตรปุ๋ยให้เหมาะสมกับพื้นที่พบว่าปุ๋ยคอกหมักมีความเหมาะสมที่สุด
4. มีเป้าหมายการผลิตเพื่อการบริโภคเป็นหลักไม่เน้นการผลิตเชิงพาณิชย์